

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

студента Ніколенко Маргарити Вадимівни

академічної групи 291-18-1

(шифр)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

(офіційна назва)

на тему: «Цифрова дипломатія та її роль у міжнародних відносинах ХХІ ст.»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Пашков В.О.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Пашкевич М.С.		

Дніпро

2022

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 57 с., 0 рис., 0 табл., джерел 68.

Предмет дослідження – цифрова дипломатія як метод міжнародних відносин ХХІ ст.

Мета роботи полягає у визначенні ролі та місця цифрової дипломатії як новітньої технології у процесах розвитку міжнародної взаємодії на міжнародній арені.

Методологічну основу дослідження складають елементи контент-аналізу, історичний та системний метод. Для вивчення проблеми також були використані методи загальнонаукового пошуку, такі як аналіз, синтез, порівняння та індукція.

Результати дослідження та їх новизна. Наукова новизна одержаних результатів зумовлена актуальністю обраної проблематики і поставленими завданнями. У роботі було визначено передумови виникнення та формування концепції цифрової дипломатії; розкрито характеристики та призначення цифрової дипломатії; встановлено механізми цифрової дипломатії, які залучаються до процесів міжнародної взаємодії; проаналізовано інструменти цифрової дипломатії; розкрито сутність цифрової дипломатії як інструмента «м'якої сили»; проаналізовано особливості застосування цифрової дипломатії; визначені переваги та недоліки цифрової дипломатії.

Результати досліджень можуть бути застосовані при розробці спецкурсів, присвячених вивченню концепції цифрової дипломатії, написанні наукових статей, об'єктом дослідження яких виступатимуть сучасні технології міжнародної взаємодії.

Перелік ключових слів: ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ, ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ, ІНТЕРНЕТ, СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ, М'ЯКА СИЛА, ІНСТРУМЕНТИ, МІЖНАРОДНА АРЕНА, КОМУНІКАЦІЯ.

RESUME

The graduation research of the fourth-year student Marharyta Nikolenko (NTU DP, Faculty of Finance and Economics, Department of International Relations and Audit) concerns digital diplomacy as the latest technology of international cooperation. The special attention was paid to the concept of digital diplomacy and its role in international relations.

The work is interesting for students, politicians, political scientists and historians. Also the results of this work can be used in theoretical researches and for analyze the role of digital diplomacy in the international system.

Bibliogr. 68. Tables 0. Ill. 0.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ У СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЦІ.....	9
1.1. Виникнення цифрової дипломатії	9
1.2. Призначення та характеристика цифрової дипломатії.....	16
РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	22
2.1. Механізми цифрової дипломатії.....	22
2.2. Інструменти цифрової дипломатії	27
2.3. Цифрова дипломатія як інструмент «м‘якої сили»	33
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ: ПЛЮСИ ТА МІНУСИ.....	36
3.1. Цифрова дипломатія як метод співробітництва на міжнародній арені	36
3.2. Переваги та недоліки цифрової дипломатії	42
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	51
ДОДАТОК А	59

ВСТУП

Дипломатія з давніх часів відігравала важливу роль у відносинах між країнами. В умовах глобалізації дипломатія переживає період великої трансформації, яку за своїми масштабами можна порівняти з такими подіями в історії людства як винахід друкарства або розвиток технічних засобів зв'язку. Загальноновизнаною є те, що робота дипломата в першу чергу пов'язана з отриманням, обробкою, аналізом і передачею інформації. На початку XXI ст. цифрові технології зазнають радикальної трансформації, що, в свою чергу, значною мірою позначається й на роботі дипломатичних служб.

Сьогодні за рахунок розвитку інформаційно-комунікаційних технологій відбувається радикальна перебудова всіх сфер суспільства та функціонування держави, включаючи зовнішню політику. Світ переживає формування глобального інформаційного простору, інформаційного суспільства.

Нині міжнародні відносини зазнають низку істотних змін, які знаходять свій відбиток, зокрема, й у способах здійснення зовнішньої політики держави на світової арені. Внаслідок чого дипломатія як один із способів здійснення зовнішньої політики держави набуває нових методів і форм, що відображають сучасні тенденції розвитку відносин між країнами.

За допомогою Інтернету можна роздобути інформацію стосовно будь-якої події, країни, особистості, будь-чого. Більш того, за допомогою Інтернету будь-хто може створити та розповсюдити власну інформацію, – як правдиву, так і фейкову, – яка має шанс за певних умов перетворитися на інформаційну бомбу. При вмілому використанні мережа допоможе донести її до широкої публіки. За рахунок цього комунікація між людьми вийшла на новий рівень. Дипломатичні представництва не зразу долучилися до сучасних технологій, але з часом почала залучати цифрові технології для виконання певних завдань. Наслідком чого стало виникнення та розвиток цифрової дипломатії.

Цифрова дипломатія або як її ще називають «інтернет-дипломатія», «дипломатія соціальних мереж» і «Web 2.0 дипломатія», вперше почала використовуватися щодо зовнішньої політики США. Цифровою дипломатією називають використання можливостей ІКТ для вирішення дипломатичних завдань. У рамках цифрової дипломатії використовуються нові медіа, блоги, соціальні мережі та аналогічні майданчики в глобальній мережі.

Цифрова дипломатія включає в себе безліч цифрових інструментів, які можуть ефективно та оперативно застосовуватися для вирішення завдань держав у зовнішньополітичній сфері. Застосування інструментів цифрової дипломатії мають певні переваги над традиційними методами, які надають більше можливостей зовнішньополітичним відомствам по всьому світу представляти та захищати свої держави.

Цифрова дипломатія – це концептуальне зрушення в дипломатичній практиці, яка зосереджується на охопленні населення по всьому світу. Її розвиток призвів до технологічних зрушень, які вимагають, щоб дипломати розвивали цифрові навички, пов'язані зі знанням алгоритмів соціальних мереж та розвивали цифрову дипломатію як інструмент культурної політики держав. Реалізація цифрової дипломатії потребує дій, масштабних і точних, обережних та привабливих для суспільства. Зрозуміло, цифрова дипломатія не замінить традиційної дипломатії, але при правильному застосуванні цей інструмент може посилити дії держави у сфері міжнародних відносин.

Актуальність проблеми, дослідженої у цій роботі, обумовлена важливістю всебічного розуміння цифрової дипломатії як методу досягнення зовнішньополітичних цілей кожної з країн. Сьогодні методи формування іміджу країни в Інтернеті виходять на перший план і багато в чому випереджають офлайн взаємодію із зарубіжною аудиторією, наприклад з охоплення та ефективності. Цифрова дипломатія вже допомагає зламати стереотипи і навіть вплинути на населення країни органами правління іншого.

На даний момент цифрова дипломатія має широке поширення та міцно

закріпила свої позиції у сфері дипломатичних відносин. Ця тенденція безпосередньо вплинула на зміни в дипломатичному дискурсі, який в даний час успішно реалізується в інтернет просторі. Але не дивлячись на широке поширення розвиток цифрової дипломатії не такий стрімкий порівняно з іншими сферами державних послуг, такими як електронне урядування, електронна комерція та електронне здоров'я. Тому і важливо своєчасно досліджувати фактори, що впливають на цю важливу сферу дипломатичної практики.

Об'єктом дослідження виступають сучасні технології як метод забезпечення міжнародної взаємодії. Предметом дослідження є цифрова дипломатія як сучасна технологія міжнародної комунікації.

Мета роботи полягає у визначенні ролі та місця Е-дипломатії як новітньої технології у процесі розвитку міжнародної взаємодії як у двосторонньому, так і багатосторонньому форматах на сучасному етапі.

Для реалізації поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

- Проаналізувати історію виникнення цифрової дипломатії;
- Визначити призначення та характеристика цифрової дипломатії;
- З'ясувати механізми цифрової дипломатії;
- Визначити основні інструменти цифрової дипломатії;
- Розкрити сутність цифрової дипломатії як інструмента «м'якої сили»;
- Проаналізувати особливості застосування цифрової дипломатії як метода співробітництва на міжнародній арені;
- Визначити переваги та недоліки цифрової дипломатії.

У першому розділі розкривається передумови виникнення й формування концепту цифрової дипломатії. Визначаються сутнісні характеристики та призначення цифрової дипломатії. У другому розділі розкриваються провідні механізми цифрової дипломатії, які реалізують процес міжнародної взаємодії. Визначаються сучасні інструменти цифрової дипломатії та розкривається сутність цифрової дипломатії як інструмента «м'якої сили».

У третьому розділі визначаються особливості застосування цифрової

дипломатії для розвитку комунікації на міжнародній арені як у двосторонньому так і у багатосторонньому форматі співробітництва держав, аналізуються переваги та недоліки цифрової дипломатії з варіантами вирішення тих чи інших проблем.

Методологічну основу дослідження складають елементи контент-аналізу. В процесі наукового дослідження використовувались загальні принципи наукового дослідження термінологічний та історичний (історико-генетичний метод за допомогою якого визначалося виникнення та формування концепції цифрової дипломатії). В роботі були використані загальні методи наукового пізнання, такі як аналіз та синтез, узагальнення. У ході написання роботи було використано також компаративний метод, який дозволив встановити спільні та відмінні риси традиційної та електронної дипломатії. Роль цифрової дипломатії у процесах міжнародної взаємодії була розглянута, спираючись на принципи всебічності та системності.

Структура дослідження обумовлена завданнями та предметом дослідження. Бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 57 сторінок, у тому числі 6 сторінок списку використаних джерел (68 посилань).

РОЗДІЛ 1. ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ У СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЦІ

1.1. Виникнення цифрової дипломатії

Вступ цивілізованого світу в інформаційну епоху, який викликав зростання ролі інформаційних технологій (ІКТ) у всіх сферах суспільного життя, включаючи політику, сприяв розробці і впровадженню нових інструментів діяльності держав, їх позиціонування та комунікації на міжнародній арені, а так само – нових способів досягнення політичними акторами своїх стратегічних цілей. Основною сферою апробації та застосування цих інструментів стала політична комунікація.

Однак саме з появою інтернету ІКТ набули зовсім іншого значення. Інтернет не тільки ще більше полегшив спілкування, але також забезпечив доступ до інформації майже в кожному куточку світу, що дозволило людям по всьому світу співпрацювати, створювати спільноти, займатись бізнесом, вчитися, розважатися та навіть мати «віртуальне життя». ІКТ надали громадянам можливість брати активну участь у місцевих та міжнародних процесах формування політики, а отже, суттєво впливати на міжнародні відносини та ведення дипломатії.

Еволюція дипломатії завжди була тісно пов'язана зі змінами в суспільстві. Кожен новий великий технологічний пристрій викликав галасливу реакцію у дипломатичному світі. Так, наприклад, лорд Пальмерстон, британський міністр закордонних справ, отримавши перше телеграфне повідомлення в 1860-х роках, сказав: «Боже мій, це кінець дипломатії» [1, с. 9]. Зміни в технологічному процесі, а саме поява радіо, телебачення та Інтернету, стали початком зародження публічної дипломатії, а з часом появи цифрової дипломатії.

Згодом, аналітик дипломатичної практики Г. Нікольсон, скаржився на вплив телефону як «небезпечного маленького інструменту, за допомогою якого можна передавати інформацію або передавати інструкції».

Деякі вчені вважали, що після телеграфу телефон, який був запроваджений наприкінці XIX ст., допоміг ще більше покращити зв'язок між країнами та послами, тим самим підвищивши швидкість і точність зв'язку.

Потім з'явилася система факсимільного зв'язку, особливо після 1980 р. Факс, що означає факсимільний зв'язок і його також можна назвати телекопіюванням або телефаксом – це телефонна передача відсканованих друкованих матеріалів (як тексту, так і зображень), як правило, на номер телефону, підключений до принтера [57].

Цифрова дипломатія – це форма публічної дипломатії, яка використовує Інтернет, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та соціальні медіа як засоби для зміцнення дипломатичних відносин [59, с. 75].

Цифрова дипломатія є продовженням та розширенням публічної дипломатії, але в іншому контексті, в глобально-інформаційній мережі Інтернет. Як відомо, публічна дипломатія – це дії, спрямовані на будівництво довгострокових відносин, захист цілей національної зовнішньої політики і кращого розуміння цінностей та інститутів власної держави за кордоном.

Публічна дипломатія просуває національні інтереси і забезпечує національну безпеку шляхом вивчення настроїв іноземної громадської думки, інформування і його впливу на тих, хто це формує думку. Публічна дипломатія в основному націлена на масову аудиторію. Вона виходить з того припущення, що громадська думка може надати значний вплив на свої уряди і політичні системи. Будь-який вид публічної дипломатії направлений на певну аудиторію, використовує відповідні цій аудиторії мову і образи. Саме це дозволяє їй досягти поставлених політичних цілей. Публічна дипломатія має на меті розширення діалогу між громадянами своєї країни та зарубіжними партнерами. Це передбачає активний міжнародний обмін, створення інформаційних програм, пропаганду своєї культури.

Фактично публічну дипломатію можна поділити на традиційну та новітню або, як її називають цифрову дипломатію (digital diplomacy) [7].

У ХХІ сторіччі світ живе в світі інформації, головним постачальником якої, перш за все, є мережа Інтернет. За допомогою цифрових технологій, соціальних мереж та інших інструментів, кожен може створити та розповсюдити власну інформацію, – як правдиву, так і фейкову, – яка може за певних умов перетворитися на інформаційну бомбу.

Дипломатичні служби провідних держав світу використовують Інтернет для комунікації із громадянами країн перебування, проведення опитувань, надання необхідної інформації. Політичні еліти вміло застосовують ІКТ у власних інтересах в межах власних держав та на міжнародній арені. В міністерствах закордонних справ вивчають основи медіаграмотності та роботи в соціальних мережах.

Раніше дипломатія вважалась відносно «закритою» сферою діяльності, сьогодні вона стає більш відкритою для людей, саме через активний розвиток інформаційних технологій. Якщо в роки «холодної війни» тільки держави могли здійснювати міжнародну комунікацію (через газети, радіомовлення), то сьогодні це звичайний процес у житті більшості людей [24, с. 10].

Термін «цифрова дипломатія» часто використовується в одному ряді з такими поняттями як «інтернет-дипломатія», «дипломатія соціальних мереж» та «Web 2.0 дипломатія». Вперше усі ці поняття почали використовувати стосовно зовнішньої політики США. Зокрема, під ним мали на увазі широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, в т. ч. нових медіа, соціальних мереж, блогів, інших подібних медіаплощадок для сприяння державними органами для здійснення функцій і комунікацій з питань, пов'язаних з зовнішньою політикою.

В даний час програми цифрової дипломатії реалізуються не тільки в США, а і у більшості країн світу. Сьогодні існує чимало термінів, що використовуються для позначення способу ведення дипломатичної діяльності за допомогою сучасних комунікаційних технологій:

- кібердипломатія (cyber diplomacy);
- віртуальна дипломатія (virtual diplomacy);

- цифрова дипломатія (digital diplomacy);
- електронна дипломатія (e-diplomacy);
- дипломатія електронних ЗМІ (digital media diplomacy);
- Твіттер-дипломатія (Twitter diplomacy), або Твіпломатія (Twiplomacy), або Фейсбук-дипломатія;
- публічна дипломатія Веб 2.0. public diplomacy Web 2.0.) [23].

Застосування цих термінів, на пряму залежить від дипломатичної практики конкретної країни, але всі ці питання описують нові підходи та інструменти публічної дипломатії та політичної комунікації.

Префікси "е-", "кібер", "віртуальна", "цифрова" використовуються для опису різних подій розвитку ІКТ. Їх використання почалося в 1990-х рр. і передбачало різні соціальні, економічні та політичні впливи на розвиток Інтернету. Наприклад, науковці та користувачі Інтернету використовували «кібер-» та «віртуальний», щоб підкреслити новизну Інтернету та появу «сміливого, нового світу». Приставку «е» зазвичай можна пов'язати з електронною комерцією та комерціалізацією Інтернету наприкінці 1990-х рр. "Цифровий" став використовуватися насамперед у технічних галузях і отримав визнання в контексті обговорення "цифрового розриву".

На міжнародній арені префікс «кібер-» був використаний Радою Європи для Конвенції про кіберзлочинність у 2001 р. Останнім часом він використовувався для опису проблем кібербезпеки. Свою ініціативу в цій галузі РЄ назвала «Порядок денний глобальної кібербезпеки». У той же час слово «віртуальне» рідко зустрічається в міжнародних документах.

Префікс «е-» заслужив особливу прихильність в країнах ЄС, де він описує різні політичні процеси, пов'язані з електронною наукою та електронним здоров'ям. Префікс «е-» був представлений на Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства (Женева, 2003), а також на Загальноєвропейській Бухарестській регіональній зустрічі (2002). Після цього він став домінувати у документах ЄС та його країн-членів, пов'язаних з питаннями розвитку ІКТ. З

середини 2000-х рр. запровадження цифрових технологій в ЄС зосередилось на таких напрямках діяльності як електронний уряд, електронний бізнес, електронне навчання, електронне здоров'я, електронна зайнятість, електронне сільське господарство та електронна наука.

Проаналізувавши усю термінологію, яка пов'язана з цифровою дипломатією, В. Вербицька класифікувала її та розподілила на 3 групи:

- “Інструментальні терміни”, тобто терміни, що мають своє походження з окреслення застосовуваного інструментарію здійснення дипломатичної діяльності. Зокрема до цієї групи можна віднести такі терміни як “цифрова дипломатія” (digital diplomacy), “електронна дипломатія” (eDiplomacy), “публічна дипломатія Веб 2.0.” (public diplomacy Web 2.0.) тощо.

- “Галузеві терміни”, тобто такі терміни, що відображають певну можливу галузь здійснення дипломатичної діяльності в мережі Internet. До таких термінів можна віднести “дипломатія електронних медіа” (digital media diplomacy), дипломатія соціальних мереж (social media diplomacy), Твіттер-дипломатія (Twitter diplomacy), або Твіпломатія (Twiplomacy) тощо.

- “Конкретизуючі терміни”. До даної групи, на нашу думку, треба віднести такі, що виокремлюють дипломатичну діяльність в мережі Internet як окремий різновид дипломатії, що має свої конкретні ознаки та завдання. Це стосується таких термінів як “кіберпарадипломатія” (cyberparadiplomacy), “інтернет-дипломатія” (Internet diplomacy), “мережева дипломатія” (network diplomacy) та “віртуальна дипломатія” (virtual diplomacy) [5, с. 299].

Багато країн на сучасному етапі користуються ІКТ і активно досягають своїх зовнішньополітичних цілей і можливостей через створення веб-сайтів, блогів та використання платформ соціальних мереж – Facebook, Twitter, Instagram, You Tube, Weibo, Flickr, Google+ та ін.

Найбільша зміна, яку Twitter приніс у зовнішню політику, – це більший доступ до нефільтрованої інформації та участь у процесах, дискусіях незалежно від національності / політичного статусу. Крім того, зростаюча кількість

користувачів мобільних телефонів у країнах, що розвиваються, ще більше демократизує обмін інформацією. Як наслідок, громадяни стають все більш спроможними притягувати уряди до відповідальності за політику та заяви політиків.

Державний департамент США був описаний як авангард цифрової дипломатії, який він називає державним мистецтвом XXI ст. За його даними, програма державного устрою XXI ст. стосується нових сил, що сприяють змінам у міжнародних відносинах, які є повсюдними, руйнівними та їх важко передбачити.

Особливості державного управління та дипломатії, що змінюються, відповідно до модернізації суспільства, вказують на шлях до більш глибоких змін, які поступово пронизуватимуть всю зовнішню політику: розширення сфери застосування дипломатії, заміна нових інструментів та зміна цінностей.

Використання цифрової дипломатії розпочалося у 1996 р., що пов'язано із діяльністю інформаційного агентства США – ЮСІА (USIA, United States Information Agency), яке сформувало перший інтернет-журнал Washington Files. Першим кроком у розвитку електронної дипломатії було розміщення матеріалів на офіційних сайтах дипломатичних представництв Сполучених Штатів. Згодом розрізнені матеріали стали об'єднуватися в Електронні журнали Уряду США.

Цифрова дипломатія в США почала стрімко розвиватися в 2002-2003 рр., коли адміністрація Дж. Буша-молодшого почала переносити радіо- та телеканали міжнародного віщання в мережу Інтернет. В 2006 р. Державний секретар К. Райс сформувала Групу цифрової взаємодії, до складу якої увійшли спеціалісти, що займалися моніторингом інформації і дезінформації про США, яку транслювали користувачі в соціальних мережах. Тоді ж держсекретар заявила про запуск першого офіційного блога Держдепартаменту, відкрила урядовий портал та кілька електронних журналів [25].

Інші міністерства закордонних справ також почали використовувати цифрову дипломатію в своїх відносинах з різними країнами світу. У Foreign

office Великої Британії є Офіс цифрової дипломатії, який бере участь у ряді заходів з питань цифрової дипломатії. Швеція також активно просуває цифрову дипломатію, особливо завдяки комунікаційній стратегії міністра закордонних справ К. Більдта, який незабаром став «лідером у Twitter з найкращими зв'язками». у 2008 р. Франція вказала, що її м'яка сила спирається на цифрові технології. МЗС Японії та Польщі також використовують велику кількість соціальних мереж для донесення своєї позиції та коментарів. Крім того, Німеччина звернулася до ІКТ-платформ, щоб отримати думку та нові ідеї від громадськості, які були включені в огляд зовнішньої політики у 2014 р. Ізраїль поєднав традиційну дипломатію з одним з найактивніших підрозділів цифрової дипломатії у світі, який наполегливо працював, щоб вплинути на результати ядерних переговорів США та Ірану [57].

Отже, можна зробити висновок, що з початком інформаційної епохи, а саме активним розвитком ІКТ, дипломатія вийшла на новий рівень. Поява цифрової дипломатії стала неоднозначною для багатьох міжнародних акторів. З одного боку, вона розширює, оновлює та відкриває міжнародно-політичний світ для людей, а з іншого – з'являється низка питань, які ще треба урегулювати.

1.2. Призначення та характеристика цифрової дипломатії

З появою масових комунікацій та Інтернету в сучасну епоху соціальні медіа швидко змінили не лише наше соціальне життя, а й політичні відносини. На світовій арені політичні лідери та дипломати все частіше використовують платформи соціальних мереж, щоб повідомити про наміри та залучити іноземних колег. За словами дослідника комунікації Д. Болльє, Інтернет та інші інформаційні технології більше не є периферійною силою у веденні світових справ, а є потужним двигуном змін [35]. Важливо те, що окрім сигналізації про політичні наміри, соціальні медіа можуть створити ефективні платформи для діалогу, співпраці та дипломатії, сприяючи новим процесам культивування державної ідентичності та міждержавного визнання.

Зростання популярності цифрової дипломатії достатньо, щоб припустити, що її використання повинно мати переваги, тому важливо проаналізувати, які з них є. Одним з найпривабливіших аспектів цифрової дипломатії є її здатність сприяти двосторонньому спілкуванню. Посол Нідерландів у США Р. Бекінк зазначає, що «цифрова арена відкриває нові можливості від розмов один на один до діалогів із громадами». Як згадувалося раніше, методи традиційної дипломатії суворо поклалися на взаємодію між урядовцями. Хоча запровадження публічної дипломатії намагалося змінити це, урядовці все ще взаємодіяли з громадськістю лише на загальному рівні, звертаючись до них через одностороннє радіомовлення. Розвиток соціальних мереж, таких як Twitter і Facebook, створив відкриті простори для розмов, де урядовці можуть безпосередньо спілкуватися з певною аудиторією та окремими особами. Ці лінії двостороннього зв'язку дозволяють особам впливати на свій уряд способом, який раніше був неможливим. Уряди, і, зрештою, їхня зовнішня політика отримують користь від цих розмов з громадськістю, оскільки вони можуть краще зрозуміти громадську думку з окремих питань.

Там, де можливості традиційної дипломатії віч-на-віч обмежені, соціальні

медіа можуть стати інструментом для відкриття діалогу та розвитку довіри між державами. За словами К. Данкомб, соціальні медіа відображають і формують державну ідентичність з точки зору того, як держава хоче бути визнаною на міжнародній арені, а «зміни у репрезентативних моделях, які передаються через соціальні медіа під час переговорів на високому рівні дозволяють реалізувати політичні можливості для змін».

Ключовий висновок полягає в тому, що соціальні медіа є засобом державного визнання. Вони дозволяють державам представляти себе перформативними та переконливими способами, щоб культивувати державну ідентичність, але таким чином, що прагнуть ствердження та визнання іншими. По суті, те, як держава репрезентує себе та визнає інших, відбувається у міжсуб'єктивному та плинному процесі, якому сприяють соціальні медіа, і цей процес може узаконити або виключити можливості зовнішньої політики. Завдяки виходу соціальних медіа за межі просторових і часових обмежень традиційної дипломатії, можна створити нові можливості для діалогу, взаємного визнання та безпрецедентної співпраці, налаштувавшись на динамічне уявлення про державну ідентичність.

Проте соціальні медіа – це боротьба за визнання з боку багатьох аудиторій, як вітчизняних, так і зарубіжних. Підтримка одного може відбуватися за рахунок іншого. Платформи для миттєвої комунікації є потужним, але двосічним мечем у побудові як корисних, так і шкідливих державних наративів.

Соціальні медіа також можуть використовуватись для конструювання певної внутрішньополітичної риторики, яка шкодить зовнішньополітичним інтересам. Під час дипломатії президента США Д. Трампа в Twitter гарячі та ворожі обміни інформацією з іноземними урядовцями побачив увесь світ. Від запеклих суперечок з колишнім президентом Мексики В. Фоксом з приводу будівництва прикордонної стіни до обміну заявами про ядерну війну з лідером Північної Кореї Кім Чен Ином.

Трамп використовував платформи соціальних мереж для просування

несистемної зовнішньої політики, часто грубої, нетактовної та шкідливої. Справді, через Трампа найбільш яскраво проілюстровано можливість ролі соціальних медіа у створенні глибокого розмежування, посилення ворожості та зменшення можливостей як дипломатії, так і міжнародної відповідальності. Замість того, щоб посилювати уявлення про зовнішню політику та державне визнання, соціальні медіа можуть делегітимізувати обидва на міжнародній арені.

Це особливо вірно у випадку американо-китайських відносин, де соціальні медіа, здавалося б, висувають розповідь з нульовою сумою навколо термінової та антагоністичної боротьби за економічне домінування та геополітичний контроль.[35]

Новітні комунікаційні технології активно використовуються для збору та обробки інформації в бізнесі, рекламній діяльності, на ринку послуг, медіа індустрії та інших сферах. Все частіше застосування цифрових технологій спостерігається у політиці та сфері міжнародних відносин. Сучасні технології відкрили нові можливості для донесення відомостей до громадян різних країн, оцінювання їх ставлення до повідомлень та подій на міжнародній арені, здійснення впливу на їх свідомість чи заохочення до певних дій [8, с. 23].

Сьогодні, використання цифрової дипломатії зважаючи на розвиток сучасних технологій та дипломатичної діяльності, спрямована на використання Інтернет платформ для комунікації, аналізу даних. Електронну дипломатію можна ефективно використовувати за різними напрямками, серед яких є:

- 1) перенесення заходів класичної публічної дипломатії на онлайн-аудиторію;
- 2) збір і обробка великих об'ємів інформації з інтернет-ресурсів різних країн, яка може використовуватися у досягненні політичних цілей і завдань, стратегічному плануванні;
- 3) реагування у надзвичайних ситуаціях;
- 4) формування нових інструментів зв'язку дипломатичних представництв, урядових та неурядових організацій з цільовими аудиторіями;

- 5) налагодження міжнародних контактів і комунікації за на різних рівнях міжнародного спілкування: «держава-громадяни», «громадяни-держава», «держава-держава», «громадяни-громадяни»;
- 6) встановлення контактів між державами та громадянами, що знаходяться за кордоном, встановлення стабільного зв'язку з діаспорами у різних країнах;
- 7) консульська підтримка (спрощення консульської діяльності, зокрема – онлайн-подання документів на отримання візи тощо);
- 8) зв'язок між посольствами та з посольствами інших держав.

Дипломатія необхідна при виникненні складних ситуацій, реагуванні на них і для їх врегулювання. Держави зазвичай вдаються до дипломатії як до інструменту переговорів і компромісів у випадку конфлікту інтересів. Для цього дипломатам необхідно комунікація, яка вважається основним аспектом дипломатії. Цифрова дипломатія передбачає використання державами цифрових технологій, зокрема таких соціальних мереж, як Twitter або Facebook. За допомогою цих платформ країни спілкуються між собою без зайвих витрат. Наприклад, у зв'язку з пандемією COVID-19 можливість пересування між країнами ускладнилася, то саме соціальні мережі стали одними з найважливіших помічників сучасного дипломата. Хоча цифрова та традиційна дипломатія доповнюють одна одну, однак, перша ніколи не зможе замінити другу [62].

Створення цифрової дипломатії, передбачало досягнення певних цілей, серед яких можна виділити:

- виконання зовнішньополітичних завдань та цілей;
- захист інтересів держави на міжнародній арені;
- ведення пропаганди та анти-пропаганди;
- Здійснення впливу або тиску на інших акторів;
- дискредитація опонентів;
- укріплення відносин з союзниками та партнерами;
- формування та підтримка позитивного іміджу;

– підвищення обізнаності світової спільноти про державу [4]

На основі аналізу цілей електронної дипломатії можна виділити наступні функції цифрової дипломатії:

1. організаційно-технологічна – організація та технічна підтримка діяльності дипломатичних представництв, їх працівників; координація діяльності державних представників відповідно до державних інтересів;

2. інформаційна – надання актуальної інформації щодо подій у країні перебування, оперативне інформування працівників дипломатичної служби та громадян, що перебувають за кордоном;

3. комунікаційна – забезпечує підтримку зв'язку на всіх рівнях міжнародної взаємодії;

4. діагностична – відстеження громадської думки та настроїв населення за кордоном, виявлення потенційних можливостей та загроз;

5. ідеологічна – вплив на громадську думку за кордоном, створення позитивного іміджу держави та її лідера для подальшого розвитку взаємовигідних відносин на всіх рівнях.

6. пізнавально-просвітницька – акумулювання знань та поширення їх серед майбутніх дипломатів, мігрантів;

7. представницька – представництво акредитованої держави в країні перебування (виконується повністю за умови відсутності фізичних дипломатичних представництв чи частково за їх наявності).

Всі ці та інші цілі сьогодні можна досягнути саме за допомогою інструментів цифрової дипломатії. Цифрові засоби комунікації стають сферою креативних рішень та новою інноваційною платформою для здійснення практичної діяльності всіх суб'єктів публічної дипломатії, взаємодія яких позитивно впливатиме на спільне вироблення державно-управлінських рішень у сфері зовнішньої політики, просування національних інтересів держави та захисту її громадян за кордоном.

Професіоналізм, відповідальність, гуманізм, патріотизм та креативність є

головними якостями сучасної публічної дипломатії, суб'єктами якої є державні діячі та дипломати, недержавні організації та громадські активісти (суспільна, громадська або так звана «народна» дипломатія), які представляють країну на міжнародній арені.

Сфера цифрової дипломатії складається з кількох основних сегментів міжсуб'єктної комунікації: міжурядова дипломатія – G2G (взаємодія «уряд~уряд» двох або більше країн); взаємодія уряду та закордонної цільової аудиторії – G2F («уряд~іноземці»), міжнародна взаємодія недержавних організацій та громадян з іноземною спільнотою – N2F, C2F («недержавні організації~іноземці», «громадяни~іноземці») [10, с. 6].

Щодо об'єктів е-дипломатії, то ними виступають іноземні уряди та інші владні структури, окремі політичні сили або постаті, міжурядові та неурядові міжнародні організації, та головне – іноземна спільнота, як загалом, так і окремих держав.

Проаналізувавши цей розділ, можна зробити висновок, що, включення дипломатичних відомств в комунікативний простір соціальних мереж внесло зміни в інформаційну практику зовнішньополітичних відомств. Для використання цифрової дипломатії зазвичай застосовують різні інформаційно-комунікативні технології, основними з яких є міжнародна комп'ютерна платформа - Інтернет та різні соціальні мережі, такі як Facebook або Twitter, задля досягнення поставлених зовнішньополітичних цілей, серед яких – захист інтересів, суверенітету та цілісності держави, формування та підтримка її іміджу як сучасної, надійної країни-партнера.

РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

2.1. Механізми цифрової дипломатії

Одним із головних факторів, який вплинув на дипломатію в сучасну епоху, є революція в інформаційно-комунікаційних технологіях. ІКТ змінили спосіб спілкування та обміну інформацією, модифікувавши політичний, соціальний та економічний ландшафт по всьому світу.

Як базові умови становлення цифрової дипломатії на сучасному етапі можна відзначити такі:

- підтримання привабливості політичного образу держави (а також перших осіб, впливових політичних лідерів) всередині країни та за кордоном;
- конструювання успішного політичного позиціонування осіб, які ухвалюють важливі політичні рішення;
- забезпечення авторитетності власних зовнішньополітичних проєктів;
- оперування перевіреними даними та правдивою інформацією, що демонструє готовність вибудувати відкриті довірчі стосунки.

Однак сьогодні як ніколи високо оцінюється здатність сучасних держав слідувати декларованим принципам та демонструвати відповідальність за дії, що вживаються. У контексті питань цифрової дипломатії це створює додаткові складнощі на тлі диверсифікації інструментів отримання несанкціонованого доступу до особистої інформації, збільшення кількості кіберзлочинів, розуміння існуючих у чинному законодавстві (міжнародному та національному) прогалин, розповсюдження потенційно конфліктних та порочних відомостей. Отже, цифрова дипломатія має бути прямим втіленням ключових норм та цінностей того суспільства, яке представляється за кордоном: тут немає місця публікаціям дезінформуючих матеріалів, поширення Fake News, маніпулювання, пропаганді вигідних політичних та економічних програм, подання вузькоорієнтованих

інтересів будь-якої групи осіб, порушення наявних домовленостей. При цьому, не слід забувати і про такі можливості, як використання складних технологічних інструментів (покликаних згуртувати цільову аудиторію, збільшити потік своєї інформації на всіх платформах та акаунтах), формалізація та оптимізація аналізу великих обсягів даних, обмін досвідом взаємодії в рамках конкретної цифрової екосистеми, посилення комунікаційного, впливового потенціалу створюваних віртуальних спільнот [14, с. 61].

Термін е-дипломатія, що позначає широке використання інформаційно-комунікаційних технологій для здійснення органами влади своїх функцій та комунікацій у сфері зовнішньої політики, вперше почали використовувати у США. Е-дипломатія є одним із напрямів американської публічної дипломатії, яка спрямована на залучення широких верств населення до дипломатичної практики та налагодження міжнародної взаємодії. Американська модель е-дипломатії базується на ліберальних цінностях демократії та свободи людини, реалізується через низку відомих інтернет-індустрій США – Google, Facebook, Twitter тощо.

Соціальні медіа та соціальні мережі ще більше змінили основні правила здійснення публічної дипломатії. Якщо у минулому компетентний дипломат був здатний поширити своє повідомлення серед кількох сотень чи, можливо, тисячі людей, у рідкісному випадку повідомлення через газети, радіо і телебачення досягали сотень тисяч чи мільйонів осіб, то зараз, як згадувалося у підрозділі про публічну та культурну дипломатію, США завдяки більш ніж 600 електронним платформам та сторінкам у соціальних мережах володіють справжньою «медіаімперією», що використовується як для збору інформації, так і для її поширення, напряду охоплюючи аудиторію більше 8 млн осіб, що переважає охоплення 10 найбільших американських газет [17].

Б. Шварценбах зазначив, що: «найбільшою зміною, яку Twitter вніс у зовнішню політику, став більший доступ до нефільтрованої інформації та участь всього світу в ній незалежно від національності та політичного статусу. Крім того, зростаюча кількість користувачів мобільних телефонів у країнах, що

розвиваються, ще більше демократизує обмін інформацією [25]. Як результат, громадяни та громадянське суспільство стають дедалі спроможнішими притягувати уряди до відповідальності за політику та заяви політиків.

Порядок денний державного управління XXI ст. стосується нових сил, що спонукають до змін у міжнародних відносинах, які є повсюдними, руйнівними та важко передбачуваними. Відмінні риси державного мистецтва вказують на шлях глибших змін, які поступово пронизуть усю зовнішню політику: розширення сфери її застосування, заміна нових інструментів та зміна її цінностей. Ми пристосовуємо наші державні навички, переробляючи наші програми розвитку, дипломатичні програми, щоб по-новому відповідати старим викликам, застосовуючи одне з найбільших надбань – інновації. Ці новації, радикальні зміни доповнюють традиційні інструменти зовнішньої політики новими, адаптованими інструментами державного управління, які повністю використовують технології нашого взаємопов'язаного світу» [61].

Чільне місце у розвитку цифрової дипломатії Вашингтону посідає проект діплогедія, що був започаткований Державним департаментом США у 2006 р. Це – діяльність міністерств в Інтернет площині. Діплогедія є частиною програми, що трансформувала дипломатію і робить акцент на нові медіа, такі як Facebook, YouTube, Twitter. Ще один проект, розроблений Офісом з електронної дипломатії – Віртуальний студент дипломатичної служби. В його основі лежить практика онлайн-стажувань студентів вишів, що створює для них можливість стажування в дипломатичній місії. Все це є прикладами успішного здійснення цифрової дипломатії США [26, с. 172].

Окрема робота ведеться зі створення віртуальних презентаційних постів, які допомагають посольствам або консульствам США мобілізувати інструменти інформаційної роботи для поглиблення взаємодії з громадянами країн, в яких США не мають дипломатичного представництва, зокрема, нині існує близько 40 віртуальних представництв США за кордоном.

Сучасна Інтернет-дипломатія США дає широкі можливості, по-перше, щодо коригування змісту інформаційної пропаганди: глобальна мережа дозволяє оперативно змінити не тільки підбір літератури та інформації з теми, а й організувати дискусію, направляти її в певне русло, відстежувати зміни громадської думки. По-друге, активна участь Адміністрації США в соціальних мережах дозволяє персоніфікувати групи молоді, які мають протестні настрої і безпосередньо в режимі реального часу проводити з ними роботу.

Для більш ефективного функціонування зовнішньополітичних відомств доцільно активно розвивати можливості цифрової дипломатії, зокрема:

- впроваджувати інновації у своїй діяльності;
- застосовувати новітні цифрові платформи;
- залучати молодих фахівців із вмінням використання цифрових технологій;
- забезпечувати достатній рівень кібербезпеки своїх інформаційних мереж;
- поєднувати використання офіційних та неформальних каналів комунікації із чітким розмежуванням особистих та службових повідомлень та оцінок;
- використовувати сучасні наукові методи аналізу та прогнозування у процесах прийняття рішень.

Електронні технології дозволяють органам влади безпосередньо взаємодіяти з своїми громадянами, більш того, надавати їм широкий спектр послуг в електронному форматі. Найбільшою мірою цифровізація і розвиток ринку інформаційних технологій виявилися необхідними в організації роботи міністерств, посольств з надання екстреної консульської допомоги.

В сучасних умовах надання цифрової консульської допомоги розвивається за двома основними напрямками.

По-перше, МЗС, посольства і консульства активно використовують свої сторінки в соціальних мережах для зв'язку з громадянами. Це робиться як для

фонового інформування про щоденну роботу, так і для оповіщення про різні кризові ситуації. Найбільшою мірою цей напрямок діяльності здійснюється за необхідності надання екстреної консульської допомоги під час стихійних лих або терористичних атак .

По-друге, все частіше і частіше МЗС національних держав створюють спеціальні консульські додатки, доступні громадянам для завантаження в їх мобільні телефони, планшети, інші електронні пристрої. Як правило, такі програми призначені для отримання громадянами, які виїжджають за кордон, достовірної та офіційної інформації про можливі проблеми безпеки в пункті призначення. Вони також використовуються для розсилки попереджень для туристів в режимі реального часу, іноді - в разі невідкладної необхідності - для оперативного зв'язку з прилеглими посольствами.

Міжнародна практика показує, що грамотне використання засобів електронної дипломатії може принести великі дивіденди тим, хто в неї інвестує. Більше того, електронна дипломатія не завжди вимагає фінансових вкладень. Навпаки, вона часто спрямована на зменшення витрат.

Аналізуючи усе вище сказане, можна зробити висновок, що сьогодні цифрова дипломатія є важливим фактором зовнішньої політики. Основними механізмами впровадження цифрової дипломатії є соціальні мережі, які роблять дипломатію не тільки більш комфортною, але й допомагають зменшити витрати. Цифрова дипломатія за останні десятиліття стала важливим фактором зовнішньої політики. При правильному використанні цифрової дипломатії країни можуть просувати свої зовнішньополітичні цілі та впливати на людей, за допомогою великого охоплення у соціальних мережах.

2.2. Інструменти цифрової дипломатії

Цифрова дипломатія – це відносно нова галузь досліджень міжнародних відносин, суспільних комунікацій та способів легшої взаємодії в питаннях міжнародної політики. Розвинені країни виділяють мільярди доларів, щоб завоювати серця та уми громадськості завдяки зусиллям цифрової дипломатії. Основними інструментами цифрової дипломатії на міжнародній арені стали соціальні мережі.

Підґрунтям для формування соціальних мереж стали такі Internet сервіси, як чати, форуми та віртуальні спільноти, які в середині 1990-х рр. Та на початку XXI ст. активно розвивались, створюючи передумови для появи глобальних соціальних мереж [21, с. 604].

Розвиток сучасних технологій спричинив об'єднання Internet-сервісів в єдине ціле – соціальну мережу, яка дозволяє не лише здійснювати ефективну міжособистісну комунікацію, а й приводить до появи глобальних громадських груп, для яких державні кордони не є більше стримувальним чинником. завдання таких Internet сервісів полягає в тому, щоб забезпечити користувачів усіма можливими шляхами взаємодії один з одним – відео, чати, зображення, музика, блоги тощо. Вперше подібна схема побудови сайту була використана у 1995 р. при створенні американського веб-сайту Classmates.com для пошуку однокласників та друзів. Через десять років, у 2005 р., успіх MySpace привів до швидкого поширення соціальних мереж і збільшення їхньої популярності серед користувачів [25, с. 86].

Використання соціальних мереж у дипломатичній діяльності держав дозволяє впливати на широке коло споживачів інформації, що створює переваги для країн на міжнародному рівні, оскільки дипломатична інформація здатна оминати внутрішні державні фільтри, вона подається у «чистому» вигляді, а не як переказ із вуст третіх осіб. Комунікативний потенціал соціальних мереж у контексті цифрової дипломатії посилюється тим, що власники аккаунтів

одночасно виступають як постачальники інформації, як споживачі інформації та як розповсюджувачі інформації.

Завдяки своєму «м'якому» впливу цифровий інструментарій зовнішньополітичної діяльності дозволяє домогтися ненав'язливого поширення державних інтересів по всьому світу. Територія, яку охоплює Інтернет, знаходиться в безперервному розширенні. Понад 4,5 млрд. чол. є користувачами інтернету згідно з дослідженнями, проведеними Internet World Stats (2020). Цей показник збігається і з інформацією від Міжнародного союзу електрозв'язку, який є спеціалізованим відомством ООН, що відповідає за технологічний розвиток [44, с. 15].

У рамках цифрової дипломатії використовуються соціальні мережі, блоги та подібні майданчики у глобальній мережі. В електронній дипломатії беруть участь державні відомства, в першу чергу зовнішньополітичні, урядові органи, а також неурядові організації, чия діяльність пов'язана з реалізацією зовнішньополітичного порядку. Головні цілі цифрової дипломатії просування зовнішньополітичних інтересів, інформаційна пропаганда через Internet-телебачення, соціальні мережі та мобільні телефони, спрямована на масову свідомість і політичні еліти.

Ключовим для розуміння суті цифрової дипломатії є той факт, що вона є технологічним інструментом. В основі зовнішньої політики та цифрової дипломатії Сполучених Штатів закладено ідейні підстави, які ефективно втілюють бізнес-модель та інформаційну політику Google, Facebook, Twitter та інших компаній американської інтернет-індустрії, які стали основними інструментами цифрової дипломатії.

У цифровій дипломатії переважає звернення до Facebook і Twitter, які надають аудиторії широкі комунікативні можливості в силу їх адаптованості для використання як блогу. Під блогом розуміється веб-сайт, основним вмістом якого є регулярні записи, які додаються, зображення або мультимедіа. Основним в блогах стає жанр мережевих щоденників, а блогери фактично виступають як

мережеві журналісти. Таким чином, дипломат, який використовує блог для інформаційних задач зовнішньої політики, бере на себе ще й журналістські функції, що свідчить про медійну специфіку сучасної дипломатичної практики.

Як відзначають дослідники, блог не зводиться до особистого щоденника і може створюватися колективом авторів (спільнота). У дискурсі Е-дипломатії як блог-спільноти виступають безпосередньо зовнішньополітичні відомства, а особисті щоденники ведуть статусні учасники політичних процесів.

Причиною широкого використання Facebook і Twitter в електронній дипломатії є те, що ці соціальні мережі популярні серед інтернет-користувачів світу, а отже, дають можливість охопити максимально широку аудиторію як серед громадян власної країни, так і за кордоном. Ресурси Facebook і Twitter набули настільки велику популярність в практиці цифрової дипломатії, що фахівці з питань міжнародних відносин виділяють фейсбук-дипломатію і твіттер-дипломатію як основні інструменти в дипломатії соціальних мереж [18, с. 181].

Соціальні мережі пропонують користувачам велику кількість інструментів, які допоможуть зробити блог цікавішим. Наприклад, у будь якій соціальній мережі, користувач може прикріплювати до повідомлень мультимедіа, спілкуватися з іншими користувачами в режимі чату тощо.

Основним завданням блогу дипломата чи будь-якого іншого політичного діяча є інформування користувачів про актуальні політичні події, тому дискурс стрічки записів такого комунікативного простору має переважно інформаційний характер [18, с. 182].

Повідомлення в стрічці новин є максимально інформативними за рахунок опису події та мультимедії, що дає змогу підвищити інформаційну цінність повідомлення і візуалізувати описувані події.

Додатковим інструментом соціальних мереж також слід вважати хештег та ретвіт. Хештег – це слова або словосполучення, які починаються з символу «#», за яким слід будь-яке поєднання дозволених в соціальній мережі символів

без пробілів. Вони можуть зустрічатися в будь-якій частині повідомлення, часто користувачі просто додають символ «#» перед словом.

Хештег позначає ситуацію, місце, тему розмови або модель ситуації з метою компресії, включення в загальний контекст/тренди, актуалізації та експресії, самопрезентації, просування товарів, послуг, ідей.

Ретвіт – певний вид твітів (повідомлення), яке було рекомендовано користувачем (передплатником) для перегляду іншим користувачам Твіттера [2]. Ретвіти дозволяють урізноманітнити стрічку свого блогу, за допомогою записів інших користувачів соціальної мережі. Так, дипломатичні відомства можуть робити ретвіти різних політичних діячів, які дають оцінку подіям на міжнародній арені.

Широкі функціональні можливості соціальних мереж відповідають сучасній відкритій інформаційній політиці дипломатії і допомагають значно збільшити потенціал державних зв'язків з громадськістю, які лежать в основі електронної дипломатії.

Офіційний сайт дипломатичного представництва є першоджерелом для поширення інформації та зв'язком з громадськістю, але функціонал сайту не дає змогу побачити та проаналізувати реакцію читачів на ті чи інші події у світі, на відміну від соціальних мереж, де користувачі можуть прокоментувати кожний допис та вразити свій погляд на події, які освітлює дипломат чи будь яка особа на міжнародній арені.

Завдяки сучасним інструментам здійснення зовнішньої політики держави, відбуваються зміни й у сфері культури спілкування. Так, удосконалюються форми подачі інформації від текстових варіантів до зображень і відео. Зростає популярність вірусних відео, флешмобів, челенжів в яких беруть участь як звичайні громадяни, так і офіційні особи.

З кожним днем зростає популярність проведення прямих ефірів зі смартфонів на своїх сторінках в соціальних мережах, завдяки яким швидкість передачі і поширення інформації зростає у рази.

З'являються нові види дипломатичної мови: хештеги, смайлики, стікери, ретвіти і голосові повідомлення. Таким чином, трансформується дипломатичний кодекс поведінки, заснований на класичних концепціях.

Основною проблемою соціальних мереж є поширення неправдивої інформації, тобто "fake news".

Фейкові новини – підробка контенту чи імітація новин (маніпулятивне спотворення фактів; дезінформація), яку створено з ігноруванням редакційних норм, правил, процесів, прийнятих у ЗМІ для забезпечення відповідності та перевіреності, та яка не витримує жодних, навіть поверхневих, перевірок на відповідність та реальність, але, незважаючи на це, має потужний вплив на свідомість великої кількості людей.

Використання цифрових технологій як інструментів протидії дезінформації та пропаганді урядами та недержавними суб'єктами в останні роки різко зросло. Як і багато інших технологій, цифрові платформи пов'язані з проблемою подвійного призначення: їх можна використовувати для миру чи війни, добра чи зла, нападу чи оборони [21, с. 605]. Ті ж інструменти, які дозволяють МЗС та посольствам звертатися до мільйонів людей та будувати «цифрові» мости з онлайн-громадськістю з метою розширення міжнародного співробітництва, покращення взаємодії з діаспорою, стимулювання торгових відносин або управління міжнародними кризами, можуть бути також використовуються як форма "різкої сили" для "пробивання, проникнення або перфорації політичного та інформаційного середовища в країнах-мішенях" і, таким чином, для підриву політичної та соціальної тканини цих країн.

За словами Генерального секретаря ООН А. Гуттераша, світ страждає від «розладу дефіциту довіри». Довіра між націями та багатосторонніми процесами ослабла, оскільки держави більше зосереджуються на стратегічній конкуренції та агресивній тактиці, ніж на спільних інтересах. Розбудова довіри та підтримка її чіткими та узгодженими стандартами є ключовими для успіху цифрової співпраці. Цифрові технології уможливили деякі нові взаємодії, які сприяють

довірі, зокрема, перевіряючи особи людей та дозволяючи іншим оцінювати їх. Тепер брехня поширюється легше, в тому числі за допомогою алгоритмів, які генерують і сприяють дезінформації, сіючи розбрат і підриваючи довіру до політичних процесів. Використання штучного інтелекту для створення «глибоких фейків» – аудіо- та візуального вмісту, який переконливо імітує реальних людей – ще більше ускладнює завдання розрізнити правду від дезінформації.

Порушення конфіденційності та безпеки підривають довіру людей до урядів і компаній. Довіра між державами кидається під сумнів через нові способи ведення шпигунства, маніпулювання громадською думкою та проникнення в критичну інфраструктуру. Хоча наукові кола традиційно сприяють міжнародному співробітництву в галузі штучного інтелекту, уряди спонукають до секретності через усвідомлення того, що майбутні прориви можуть різко змінити баланс сил [48].

Дефіцит довіри можна частково подолати за допомогою нових технологій, таких як навчальні алгоритми. Довіру необхідно будувати за допомогою чітких стандартів і угод, заснованих на взаємних інтересах і цінностях із широкою участю всіх зацікавлених сторін, а також механізмами накладення штрафів за порушення цих стандартів.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день цифрова дипломатія займає одну з лідируючих позицій в діяльності провідних держав. При цьому розвиток цифрової дипломатії напряду залежить від розвитку соціальних мереж. З року в рік модератори соціальних мереж доповнюють їх функціонал, що робить публікації більш інформаційними. Але у соціальних мережах як у інструменті цифрової дипломатії є свої мінуси – дезінформація та фейки, які підривають довіру у населення, щодо публічних діячів у міжнародному просторі.

2.3. Цифрова дипломатія як інструмент «м'якої сили»

Цифрова дипломатія як елемент публічної дипломатії – важлива складова «м'якої сили» держав. Дипломати різних країн продовжують освоювати мобільні програми, які раніше не розглядалися як платформи для політичної комунікації.

М'яка сила має значний вплив на рішення, які приймають люди, підприємства та уряди. Частково тому, що м'яка сила – це все те, що змушує людей любити країну, а не боятися її. Дж. Най, науковець, який ввів цей термін, стверджує, що м'яка сила є «засобом до успіху у світовій політиці» для тих, хто вміє цим користуватися [47].

М'яка сила прагне досягти впливу шляхом створення мереж, які збільшуються в цифрову епоху. Мережі можуть бути як позитивними, так і негативними, як наприклад, коли мережа «поганих веб-акторів» може щодня загрожувати глобальній безпеці та добробуту. Е. Слотер зазначає, що найкращий спосіб боротьби з цією загрозою – це забезпечити створення інтегрованих мереж, які включають «хороших веб-акторів» – таких як корпоративні, громадські та державні органи. М'яка сила може встановлювати міжнародні правила та залучати джерела, які роблять країну привабливою для світу. Однак не можна забувати про роль національного бренду. Національний бренд є одним із найважливіших активів будь-якої держави: забезпечення прибуткових інвестицій, залучення туристів та збільшення вартості експорту. Наразі національні уряди проводять два типи політики: національний бренд на макрорівні та індивідуальний бренд на мікрорівні. Проте обидва терміни глибоко переплетені. Як зазначає С. Томсон, «м'яка сила сприйняття є ключовим компонентом у загальному вимірі сили національного бренду» [40].

М'яка сила – це здатність впливати на акторів, тоді як національний бренд застосовує цю здатність на практиці за допомогою механізму дипломатії. Дипломатія є усталеним методом, за допомогою якого національні держави висловлюють зовнішньополітичні цілі, узгоджуючи зусилля, щоб впливати на

рішення інших урядів і проводити їх шляхом діалогу, переговорів та інших подібних заходів. Для деяких дипломатія вважалася «машиною» в міжнародних відносинах, яка змінилася за останні кілька десятиліть через технологічний процес. Технологічні інновації є серйозною зміною у визначенні м'якої сили.

Одним з найважливіших і найбільш поширених інструментів реалізації «м'якої сили» є публічна дипломатія. Вона може здійснюватися як через офіційні канали, так і неофіційні. Прикладом офіційних каналів можуть служити публічні виступи офіційних осіб, а неофіційних – неурядові організації. Йдеться про те, що недержавні актори можуть не тільки бути провідниками використання «м'якої сили», а й самостійно її формувати.

Іншим чимало важливим інструментом «м'якої сили» прийнято вважати електронну дипломатію. Стрімкий розвиток ІКТ, медіа-майданчиків і соціальних мереж, які дозволяють стерти кордони в спілкуванні і взаємодії як між країнами, так і континентами в цілому, створюють умови, які вимагають розробки нових інструментів взаємодії [20, с. 420].

З початком президентства Обама був здійснений кардинальний поворот від класичної концепції «м'якої сили» до її нових форм. У США електронну дипломатію почали використовувати для акумулювання ліберальних сил в світі; в соціальних мережах розгорнулася антипропаганда терористичних організацій, запрацював механізм державної пропаганди. Адміністрації Д. Трампа та Дж. Байдена продовжили шукати нові інструменти «м'якої сили».

Електронна дипломатія, яка є інструментом «м'якої сили», допомагає поширити національні інтереси держави зовні. Разом зі зростанням охоплення глобальної мережі вона постійно розширює межі. Тенденцію підтверджують цифри: в світі за одну хвилину «лайкають» майже 3 млн фотографій в Інстаграмі, в YouTube викладають 400 годин нового відео, за одну хвилину в США використовується майже 19 млн мегабайт бездротових даних [20, с. 421].

Мета дипломатії м'якої сили полягає в тому, щоб сформувати переваги цільової аудиторії та створити привабливість, заманити та зворушити людей

аргументами. У міжнародній політиці це цінності, які країна виражає через свою культуру, через свою внутрішню практику та політику, а також у спосіб, яким вона управляє своїми стосунками з іншими. М'яку силу можна визначити як «здатність змусити інших хотіти або прийняти те, що ти хочеш» [50].

Джерелами м'якої сили країни є її культура (висока культура для еліти та популярна культура для масової аудиторії), політичні цінності та зовнішня політика. Публічній дипломатії передувала культурна дипломатія, яка, за словами М. Каммінгса, є «обмін ідеями, інформацією, мистецтвом та іншими аспектами культури між націями та їхніми народами для сприяння взаєморозумінню». І все-таки, скільки б у них не було подібностей і збігів, не можна ототожнювати публічну дипломатію з культурною дипломатією. Культурна дипломатія знаходиться на спектрі ідейних підходів до дипломатії і знаходиться на стороні рівняння м'якої сили, оскільки вона функціонує за рахунок притягання.

Аналізуючи вищесказане, можна зробити висновок, що з кожним роком вплив і значення електронної дипломатії в житті держав неухильно зростає. Держави прагнуть розширити інструментарій ведення зовнішньої політики і поряд з традиційними засобами дипломатії використовують методи цифрової дипломатії. «М'яка сила» як один з методів цифрової дипломатії дає змогу як впливати на міжнародних акторів, так і розвивати національний бренд закордоном для залучення інвестицій та сприяння туризму у країну.

На сьогоднішній день, цифрова дипломатія як інструмент м'якої сили продовжує активно розвиватися. Розширюється як кількість її інструментів, так і їх функціонал.

РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ: ПЛЮСИ ТА МІНУСИ

3.1. Цифрова дипломатія як метод співробітництва на міжнародній арені

Впровадження цифрових технологій відбувається швидше, ніж впровадження будь-яких інших інноваційних розробок в історії людства: всього за два десятиліття цифровими технологіями вдалося охопити близько 50% населення країн, що розвиваються. При правильному використанні цифрова дипломатія є переконливим і своєчасним доповненням до традиційної дипломатії, яка може допомогти країні просувати її зовнішньополітичні цілі, розширювати міжнародне охоплення та впливати на людей, які ніколи не ступлять у жодне зі світових посольств.

Перевага соціальних мереж надає можливість зв'язуватися з громадянами інших країн майже в режимі реального часу. Платформи соціальних медіа також забезпечують простір для взаємодії і таким чином, сприяє досягненню цілей дипломатії. Потенційна легкість доступу до соціальних медіа та низька вартість у порівнянні з іншими методами роблять їх привабливим інструментом для багатьох посольств, а також інших державних установ, які стикаються зі скороченням бюджету та вимогами збільшити залучення. Численні платформи дозволяють використовувати більш динамічний вміст, такий як відео, фотографії та посилання, ніж традиційні методи читання лекцій або роздачі брошур. Крім того, соціальні медіа є ключовими каналами для охоплення молоді, що є основною метою нинішніх зусиль публічної дипломатії.

Останнє десятиліття продемонструвало, що цифрова адаптація розвивається в тіні офлайнових подій. Ентузіазм перших користувачів цифрових технологій не поділяли багато МЗС до 2010 р. [64]. Однак арабська весна змусила дипломатів переглянути свої погляди на соціальні мережі. Вони зрозуміли, що офлайнові протестні рухи формуються на онлайн-аренах.

У 2012 р. Держдепартамент США вже керував імперією соціальних медіа, яка складалася з 288 сторінок у Facebook, майже 200 акаунтів у Twitter і 125 каналів YouTube. Проте саме між 2012 і 2015 роками Держдепартамент перейшов від адаптації до усиновлення, тобто від експериментів до стратегії. Саме в ці роки Держдепартамент зайняв більш професійний підхід. Він випустив рекомендації щодо використання соціальних медіа в посольствах, встановила стандартні робочі процедури для обміну інформацією в Інтернеті та запропонувала цифрове навчання тим дипломатам, які бажають використовувати соціальні медіа для залучення громадськості [39].

Подібну практику невдовзі запровадили інші МЗС і навіть міжнародні організації. До 2018 р. 93% глав урядів і МЗС у всьому світі мали акаунти в соціальних мережах, а також понад 4600 посольств і 1400 послів [55].

Зараз на дипломатичній арені «онлайн» дипломатія поєднуються з «офлайн», тенденції ІКТ впливають на вже існуючі гібридні способи дипломатії. У зв'язку з цим використання метафори Web 2.0 регулярно з'являється в літературі. Л. Лангенхове використовує його, щоб описати перехід від «закритої» до «відкритої» багатосторонності, включаючи більш широкий спектр зацікавлених сторін у різноманітних мережах, необхідних для вирішення все більш масштабних політичних програм. Як зазначає Фергус Хенсон у своєму дослідженні цифрової дипломатії 2012 р. в Державному департаменті США: «Держава розпочала концептуальну роботу над ідеєю «мережевої дипломатії» – тобто переходом від традиційного підходу до збору інформації в столицях, де кожне посольство ретельно охороняє всю свою інформацію, до мережевого підходу, де інформація легко передається між зацікавленими урядами» [42].

«Мережева дипломатія» тут визначена як основна тема – на поєднанні гібридної дипломатії та впливу тенденцій ІКТ – і відзначається зростаючим колом недержавних гравців, пов'язаними політичними програмами та більшим простором для участі громадян. Мережеву дипломатію певним чином можна розглядати як основу дипломатичної практики XXI ст. Це передбачає

концептуальне оновлення до нових функцій, зміну ролей і зміну відносин із зовнішніми зацікавленими сторонами.

Поєднання гібридної дипломатії та цифрових тенденцій допомагає зрозуміти й намалювати концептуальний контур нового середовища, в якому мережеві зв'язки стають основою дипломатичної практики. Вимоги більшої прозорості та різні очікування акторів є двома основними факторами, які призводять до комплексної дипломатії.

У 2015-2016 рр. сирійський конфлікт та російська анексія Криму створили умови для другого великого руху до цифрової адаптації. Токсичні кампанії цифрової пропаганди, які проводить Ісламська держава в Іраку та Сирії (ІДІЛ), а також втручання Росії в вибори в США 2016 р. змусили дипломатів знову адаптуватися. Населення стало мішенню ІДІЛ чи Росії, але ніхто з західних урядів не був мудрішим [56]. Мільйони американців були охоплені російською рекламою у Facebook без відома Держдепартаменту або інших міністерств. Китай і Північна Корея створили мережі фальшивих акаунтів у соціальних мережах, щоб стимулювати кампанії дезінформації, спрямовані на інші країни.

МЗС відреагували на виклик «темної сторони» цифрових технологій, створивши нові підрозділи стратегічного зв'язку, самотійно або в партнерстві з іншими державними установами. Їхня роль полягала в тому, щоб контролювати, спростовувати та активно протидіяти цифровій дезінформації та впливати на кампанії, фінансовані державними та недержавними суб'єктами. Наприклад, Держдепартамент США запустив Центр глобальної взаємодії в березні 2016 р., спочатку для протидії пропаганді ІДІЛ, а потім для боротьби з російськими, іранськими та китайськими дезінформаційними зусиллями, спрямованими на підрив або вплив на політику США. Європейська служба зовнішніх дій поставила завдання у березні 2015 р. з підвищення стійкості шляхом моніторингу та документування російської дезінформації [37]. У Великій Британії роль протидії дезінформації була делегована мережі урядових установ і підрозділів. Наразі до неї входить команда з комунікацій національної безпеки, підрозділ

національної безпеки, який займається боротьбою з державними дезінформаційними кампаніями, заснований в Кабінеті міністрів і створений у 2018 р., і 77-а армійська бригада, яка спеціалізується на «несмертельних» формах психологічної війни з використанням соціальних ЗМІ [34].

Сьогодні, рівень розвитку дипломатичної практики в мережі Інтернет з використанням сучасних ІТ-технологій дозволяє говорити про формування дискурсу цифрової дипломатії як нової форми переговорів, що сприяє динамічній комунікативній практиці на сучасному етапі світового розвитку.

Виникнення соціальних мереж та популяризації їх на міжнародній арені, сприяє покращенню відносин між країнами та веденню більш ефективної міжнародної політики. Такі глобальні світові проблеми, як COVID-19 та військові конфлікти, з якими зіткнувся світ за останні декілька років, активно вирішуються завдяки соціальним мережам, це дає змогу прискорити співпрацю між країнами та заощадити фінансові витрати на постійні візити до інших країн. Важливі події, що відбуваються у світі, можуть викликати серйозні переломні моменти в історії світу і навіть вплинути на порядок і функціонування міжнародної системи. Саме через такі світові проблеми цифрова дипломатія, цифровізація, онлайн дипломатія, хмарна дипломатія стають новими трендами в міжнародних відносинах.

Спілкування між державами, розв'язання конфліктів переходить в нову форму. Все частіше лідери держав, політичні діячі дізнаються про політичну ситуацію з акаунтів в соціальних мережах, блогах, в мережі Інтернет, де активні користувачі, в тому числі і лідери держав публікують пости і думки на різні теми, іноді зачіпаючи при цьому іншу країну.

Основним проявом цифрової дипломатії є створення МЗС відповідних веб-сайтів, в яких враховано психологічні особливості аудиторії, що в свою чергу забезпечує ефективну роботу з цільовими групами. Таким чином, цифрову дипломатію можна використовувати як основу формування світової громадської думки за рахунок взаємодії контексту та змісту Інтернет-повідомлень. Сайт

зовнішньополітичного відомства дозволяє втілити у віртуально-цифровому вигляді основні ідеї, установки, напрями зовнішньої та внутрішньої політики держави, висвітлити події, які відбуваються у країні, ознайомити зі стратегією на майбутнє та поширити цю інформацію на великі аудиторії, тобто створити імідж країни в Інтернеті.

Особливістю електронної дипломатії є те, що вона не використовує інструменти класичної дипломатії. Тому в результаті на той чи інший конфлікт реакція дипломатичних представників стає відомою за лічені хвилини, яскравим прикладом цього є події останніх 8 років в Україні, Євромайдан, референдум в Криму, військові конфлікти тощо.

З початком пандемії у 2020 р. електронні технології стали основним засобом комунікації між країнами та в цілому інструментом дипломатії. Наради та зустрічі дипломатів, міжнародних організацій та очільників держав проводились переважно в онлайн режимі. Публікації в акаунтах соціальних мереж політичних діячів перетворилися на офіційні їх заяви і безпосередньо стали впливати на політику. Особисті зустрічі міністрів закордонних справ були обмежені і перенесені на більш пізній термін або в режим онлайн, або в режимі телефонної розмови [29, с. 84].

Коронавірус не зміг зупинити діяльність дипломатії, але він точно її змінив. Міжнародні організації, такі як, ООН, Рада Європи, НАТО та ОБСЄ перейшли на дистанційний режим роботи. І хоча наслідки пандемії відчутні, і всі заплановані статутні заходи були скасовані, діяльність цих організацій не змінилась, вона змінила свій формат, перейшовши у цифровий простір.

Пандемія COVID-19 продемонструвала, що, маючи бажання, можна легко перевести чималу частину міжнародних зустрічей у «електронний» формат без шкоди для справи. Успішний досвід «віртуальних» самітів (Ради ЄС, G-7 тощо) довів ефективність такого формату.

Цифрові технології можуть бути особливо корисними в публічній дипломатії у сфері збору та обробки інформації, консульської діяльності, а також

для комунікації під час надзвичайних ситуацій, катастроф. Міжнародна практика показує, що грамотне використання інструментів цифрової дипломатії може принести великі дивіденди тим, хто в неї інвестує. Більше того, цифрова дипломатія не завжди вимагає фінансових вкладень. Навпаки, часто вона спрямована на зниження витрат. Людський фактор – бажання співробітників розвиватися, опанувати нові технології, витратити частину часу на роботу з цільовою інтернет-аудиторією, обробку електронних даних, створення інформаційно-довідкових матеріалів – дуже важливий.

Сьогодні електронна дипломатія також, здатна відігравати важливу роль у міжнаціональних відносинах, враховуючи, що такі відносини можна розглядати як взаємодію націй у різних сферах: економіці, політиці, культурі, соціальній сфері. Найбільш яскраво міжетнічні відносини проявляються в конфліктних ситуаціях, які висвітлюють усі сторони та аспекти таких відносин. Міжнаціональні відносини можуть бути дружніми або ворожими. Все це знайшло відображення в цифровій дипломатії. Такі інструменти соціальних медіа, як Twitter або Instagram, повністю задовольняють вимоги та умови впровадження електронної дипломатії.

Отже, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день не виникає ніяких сумнівів щодо великої ролі цифрових технологій у житті кожної держави та у відносинах цих держав з іншими на міжнародному рівні.

Цифрова дипломатія набрала популярність за рахунок глобальних питань на міжнародній арені, які освітлювались дипломатами та політиками у їх соціальних мережах. Широко цифрова дипломатія використовувалась у питаннях міжнародної безпеки як у військових так і у епідеміологічних, наприклад, сирійський конфлікт, анексія Криму, COVID-19 тощо.

3.2. Переваги та недоліки цифрової дипломатії

Зростання популярності цифрової дипломатії серед міжнародних акторів є доказом того що, саме такий вид дипломатії на сьогоднішній день має значні переваги. Одним з найпривабливіших аспектів цифрової дипломатії є її здатність сприяти двосторонньому спілкуванню. Методи традиційної дипломатії суворо покладалися на взаємодію між урядовцями. Хоча запровадження публічної дипломатії намагалось змінити це, урядовці все ще взаємодіяли з громадськістю лише на загальному рівні, зазвичай звертаючись до них через одностороннє радіомовлення. Розвиток соціальних мереж, таких як Twitter і Facebook, створив відкриті простори для розмов, де урядовці можуть безпосередньо спілкуватися з певною аудиторією та окремими особами. Ці лінії двостороннього зв'язку дозволяють особам впливати на свій уряд способом, який раніше був неможливим [60]. Уряди, і, зрештою, їх зовнішня політика отримують користь від цих розмов з громадськістю, оскільки вони можуть краще зрозуміти громадську думку з окремих питань.

Так само соціальні мережі дозволили дипломатам і світовим лідерам легко розширювати дипломатичні мережі та будувати стратегічні відносини. Цифровізація зробила будь-яку інформацію легкодоступною в Інтернеті для кожного, саме через це дипломати більше не мають монополії на неї.

Важлива перевага цифрової дипломатії полягає в тому, що сучасні технології можуть допомогти боротися з загрозами міжнародної безпеки, такими як зміна клімату та глобальні кризи охорони здоров'я, як пандемія COVID-19 будь-де та у будь-який час. Штучний інтелект і сучасні соціальні медіа дозволяють дипломатам брати участь у переговорах з іноземними урядами більш ефективно, коли обставини затрудняють або унеможливають особисті переговори. Яскравим прикладом є реакція урядів і організацій на пандемію COVID-19. З 6 по 10 липня 2020 р. у Контртерористичному центрі ООН пройшов віртуальний тиждень боротьби з тероризмом. За даними Управління ООН з

боротьби з тероризмом, в «online» конференції взяли участь «представники 134 держав» і «200 представників структур ООН» [66]. Незважаючи на триваючу пандемію, Управління з боротьби з тероризмом допомогло як підтвердити зобов'язання міжнародного співтовариства проти міжнародного тероризму, так і заохочувати співпрацю між державами. Соціальні мережі дозволили не тільки провести конференцію, а й сприяли підвищенню рівня прозорості, що дозволило широкій громадськості налаштуватися та притягнути державних службовців до відповідальності за їхні зовнішньополітичні рішення. Тому соціальні медіа дозволяють подолати загрози безпеки з більшою ефективністю та прозорістю, докорінно змінюючи спосіб здійснення дипломатії на всіх напрямках.

Іншою важливою перевагою цифрової дипломатії є те, що вона доволі прозора. У сучасному світі люди все викладають в Інтернет, транслюють своє життя для громадськості, оновлюючи свої статуси у Facebook і публікуючи фотографії в Twitter. Ця тенденція разом із природним бажанням знати, що робить чийсь уряд, призвела до суспільного запиту до прозорості. Оскільки дипломатія є професією, яка відома конфіденційністю, деяким дипломатам було важко знайти баланс між ними. Проте дипломатам важливо використовувати цю нову технологію в повній мірі. Роблячи персоналізовані дописи про діяльність, яку вони здійснюють, дипломати та політичні лідери можуть дати громадськості відчуття, ніби вони причетні до важливих розмов. Наприклад, колишній президент США Д. Трамп щодня публікував твіти, щоб повідомити своїм підписникам, з ким він зустрічається і що вони будуть обговорювати. Дослідження показали, що такі персоналізовані повідомлення мають позитивний ефект, змушуючи аудиторію приділяти вищий рівень уваги до інформації, яку вони читають, створюючи візуальні образи у своїй свідомості [63, с. 370]. Емоційно насичені твіти привертають найбільшу увагу в Інтернеті. Багато твітів Трампа часто ретвітували, поширюючи повідомлення. Така персоналізація позитивно впливає на дипломатів і політичних лідерів, які хочуть спілкуватися з громадськістю і виглядати так, ніби вони прозорі.

Використання цифрової дипломатії також призводить до зниження фінансових та екологічних витрат. З розвитком технологій іноземним представникам більше не потрібно сідати в літак і їхати в іншу країну, щоб провести зустріч. Телекомунікаційні технології, такі як Skype і Facetime, дозволяють людям спілкуватися віддалено. Це означає, що іноземним офісам більше не потрібно витрачати кошти на транспортні витрати та готелі, замість цього вони можуть використовувати ці гроші для інвестування в інші сфери. Але телекомунікації дають дипломатам не тільки фінансову вигоду, але й екологічну. Цифрові технології загалом мають великий потенціал для зменшення впливу на наше середовище. Наприклад, цифровізація призвела до того, що газети, книги почали друкувати в Інтернеті, зменшивши виробництво паперу та поліграфії. Телекомунікації – це ще один спосіб принести користь навколишньому середовищу. Міністерство Японії провело дослідження та визначило, що використання цифрових технологій може зменшити викиди CO₂ до 7%. Зменшуючи потребу у фізичних подорожах, цифрова дипломатія призводить до зниження фінансових та екологічних витрат [52].

Хоча цифрова дипломатія має достатню кількість переваг, слід зазначити певні недоліки. Однією з проблем є те, що деякі з вищезгаданих переваг насправді не досягаються на практиці. Наприклад, хоча соціальні мережі надають урядовцям можливість розширити свій вплив, будучи інтерактивними, особистими та прозорими, не всі лідери, користуються цією можливістю. Соціальні мережі дають невтішні результати, показуючи, що більшість дипломатів не спілкуються з дипломатами за межами своєї країни. Це також показує, що неурядові інституції, які вони обирають, є не дуже різноманітними. Ця інформація свідчить про те, що держави, їх представники все ще не використовують соціальні медіа в повній мірі.

Багато міжнародних акторів просто вводяться в оману, коли мова йде про Twitter і як ним користуватися. Наприклад, посол Індонезії Джалал провів велику роботу, отримавши велику кількість підписників у своєму акаунті в Twitter;

однак рейтинги показують, що він менш впливовий, ніж послы з меншою кількістю підписників. Це означає, що, незважаючи на велику аудиторію, посол Джалал твітує не так цікаво та інформативно як інші, що веде до меншої взаємодії та впливу на суспільство. Багато хто з урядовців почали використовувати Twitter, навіть не знаючи, що вони роблять. Наприклад, міністр закордонних справ Швеції К. Більдт зробив помилку у своєму твіті: «Покидаючи Стокгольм і прямуючи до Давоса. Чекаємо на вечерю Всесвітньої продовольчої програми сьогодні ввечері. Глобальний голод – нагальна проблема!» Оскільки його послідовники виявили проблему у формулюванні його заяви, Більдт в кінцевому підсумку завдав шкоди своєму іміджу, а не підкріпив його [30].

Ще одним прикладом є те, як посол Франції в Сполучених Штатах написав у Твіттері про наближення кінця світу, коли Трамп був обраний президентом, присоромивши тих, хто голосував за нього. Оскільки твіт був розміщений у Сполучених Штатах, він вважався дуже суперечливим, тому він зрештою видалив його.

Але ця проблема знаходить своє вирішення. Деякі державні службовці почали наймати спеціалістів із комунікації, щоб вони керували їх обліковими записами в соціальних мережах. Для тих, хто хоче самостійно вести свій блог, були створені різні курси в соціальних мережах, на яких дипломати можуть навчитися усім секретах соціальних мереж. Такі довідники, як Twitter для дипломатів, містять основні поради щодо використання соціальних медіа, наприклад, заохочують використання сленгу та відзначають, що видалення твітів негативно впливає на імідж міжнародного актора.

Іншим недоліком цифрової дипломатії можна вважати кібератаки та Fake News. Хоча швидке розповсюдження інформації часто є перевагою для цифрової дипломатії, воно також може виявитися великим недоліком. Можливість витоку інформації та зламу облікових записів змусила багатьох онлайн-користувачів боятися кібератак. Найвідомішим прикладом витоку інформації є скандал у

США, коли на сайті Wikileaks оприлюднили таємне листування між Державним департаментом США та його дипломатичними представництвами [54].

До проблеми кібербезпеки також відноситься загроза анонімності в Інтернеті. Соціальні мережі та Інтернет обмежують потребу в спілкуванні вічна-віч, дозволяючи людям взаємодіяти в Інтернеті лише за допомогою слів чи фотографій. Через це користувачам легко сховатися за екраном комп'ютера та прикинутися тим, ким вони не є. Це може призвести до проблем, особливо якщо громадськість покладається на облікові записи в соціальних мережах як на основне джерело інформації від уряду. Якщо вони випадково підписалися на обліковий запис, яким керує самозванець, вони можуть отримувати неправдиву інформацію. Крім того, виявлено, що здатність бути анонімним стимулює негативну поведінку. Наприклад, якщо людина знає, що може словесно напасти на когось в Інтернеті, не будучи спійманою, не відчуваючи наслідків, вона, швидше за все, спричинить зло. Оскільки особистість можна легко приховати в Інтернеті, кібератаки стаються все частіше. Це викликає занепокоєння в середовищі, яке має сприяти дипломатії.

Уряди вчаться вживати заходи обережності, необхідні для запобігання витоку інформації. Створюються навчальні курси в соціальних мережах, щоб навчати дипломатів, користуватися соціальними мережами в найбезпечнішим і найвпливовішим способом.

Найпоширенішою проблемою мережі Інтернет є фейкові новини. Вони поширюються з різною метою. Можна виділити: фейки, що сіють паніку серед людей; фейки, які розпалюють міжнаціональну (расову, релігійну) ворожнечу; фейки, які поширюють хибні думки для того, щоб заплутати, відвернути від правди; фейки, які маніпулюють свідомістю; фейки, які рекламують когось або щось; фейки, які приносять прибуток ЗМІ, що його поширює; фейки, які спрямовано на те, щоб похитнути чийсь репутацію тощо. Фейкові новини підривають довіру людей до міжнародних акторів та в цілому до урядів.

Вирішення цієї проблеми широко висвітлюється в Інтернеті, наприклад, соціальна мережа Twitter почала боротися з фейковими та маніпулятивними постами, які можуть завдати «серйозної шкоди» на міжнародній арені, такі пости компанія позначає як фейкову та при репості повідомляє людям про це. Також Facebook і Reuters (британське агентство новин) створили онлайн-курс, який вчить розрізняти фейки. Автори курсу наголошують, що поширення неправдивої інформації – це важлива глобальна проблема, яка загострюється і є головним викликом для журналістів.

Аналізуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що цифрова дипломатія має як переваги, так і недоліки. Цифрова дипломатія стала невід'ємною частиною сучасних дипломатичних відносин. Вона не вимагає великих витрат при організації зустрічей, зручна у використанні. Завдяки цифровій дипломатії можна зв'язатися з представниками безпосередньо, а дипломати зможуть встановити прямий та тісний контакт із колегами з інших країн та громадськістю. Але не дивлячись на велику кількість переваг, використання цифрової дипломатії зазнало низку проблем, які з легкістю вирішуються через популяризацію та розширення можливостей соціальних мереж, які є основним інструментом цифрової дипломатії. Саме компанії, яким належать ті чи інші соціальні мережі, роблять усе для того, щоб виправити недоліки – створення різних курсів для міжнародних акторів та простих користувачів, різні помітки тощо.

ВИСНОВКИ

Сучасний світ зазнав великих змін, в першу чергу через технологічний прогрес, який став основою для модернізації дипломатії. Саме технічний прогрес дав поштовх для створення інформаційного суспільства. Поява цифрових технологій справила глибокий вплив на ведення дипломатії. МЗС, посольства та дипломати постійно використовують нові інструменти та платформи, а також переосмислюють середовище, в якому практикується дипломатія.

Інновації в цифрову епоху полегшили виконання дипломатії. Соціальні мережі, такі як Twitter і Facebook, розширили спілкування з монологу до діалогу, дозволяючи державним службовцям брати участь у двосторонніх розмовах з публічними особами. Ці сайти також полегшили чиновникам розширення своїх мереж, створюючи підключення одним натисканням кнопки. Ще одна перевага полягає в тому, що Twitter і Facebook дозволили дипломатам виглядати більш особистими і прозорими для громадськості, розвиваючи почуття суспільної довіри і, зрештою, розширюючи свій вплив.

Термін «цифрова дипломатія», який має такі синоніми як «інтернет-дипломатія», «дипломатія соціальних мереж» і «Web 2.0 дипломатія», вперше почав використовувати щодо зовнішньої політики США. Електронна дипломатія – це нова галузь, в якій уряди взаємодіють з іноземною громадськістю для надання інформації, при цьому використовуючи інформаційно-комунікативні технології для розуміння громадської думки та участі в переговорах, що впливають на їх зовнішню політику. В даний час програми електронної дипломатії реалізуються практично у всіх державах світу.

Схвалення країнами цифрових ініціатив вважається революцією в реалізації дипломатії, оскільки це радикально змінило розвиток дипломатичних практик, інформаційного менеджменту, публічної дипломатії, міжнародних переговорів, висвітлюючи нову форму публічної дипломатії, цифрову. Цифрова дипломатія використовує ІКТ та соціальні мережі для зміцнення дипломатичних

відносин. Основними цілями цифрової дипломатії є управління знаннями, публічна дипломатія, управління інформацією, консульські комунікації, збір та аналіз даних.

Цифрова дипломатія була розвинена наприкінці ХХ ст. Інакше він був відомий як *la diplomatie numérique* французькою мовою та електронна дипломатія англійською, і обидва терміни посилалися на вплив ІКТ та Інтернету на дипломатичну діяльність. Початком цифрової дипломатії вважаються запуск *Public Diplomacy 2.0* у 2008 р., скандал *WikiLeaks* у 2010 р. та особливо арабська весна 2011 р. На даний момент роль і важливість соціальних медіа, таких як *Twitter*, *Facebook*, *Instagram*, *YouTube*, *Periscope* і *Snapchat*, дуже швидко зростає, і останні стають дуже важливими комунікативними інструментами для багатьох політиків і дипломатів у всьому світі, особливо *Twitter*, який використовується найчастіше, і цей факт дає цифровій дипломатії ще один синонім – *Twitter дипломатія*. Щоб цифрова дипломатія була ефективною, необхідно реалізувати 25 пунктів, розділених на шість розділів: організація та управління, безпека, час, зміст і контекст, максимізація знань і прихованих ресурсів, а останній – навчання та підтримка цифрових дипломатів. Цифрова дипломатія має занадто багато переваг. Вона допомагає міжнародним суб'єктам, особливо державам, у просуванні зовнішньополітичних цілей.

Веб-сайти, блоги та соціальні мережі наблизили лідерів світу до громадян з усіх куточків земної кулі. Цифрові технології надзвичайно корисні для збору та обробки інформації щодо дипломатичної діяльності, а також для швидкого зв'язку в невідкладних ситуаціях. Завдяки їм люди, які живуть за авторитарних режимів, можуть уникнути обмежень, які не дозволяють вільно висловлювати заперечення з певних питань, що призводить до мінімізації авторитаризму. Той факт, що цифрова дипломатія не завжди вимагає фінансових вкладень і має низькі витрати в порівнянні з іншими дипломатичними методами, робить її привабливою для урядів, МЗС та посольств, оскільки не завдає шкоди бюджету.

Однак цифрова дипломатія не застрахована від критики, оскільки вона

також розглядається як джерело загроз і ризиків. Свобода Інтернету та соціальних медіа, частиною яких може бути будь-хто, що дозволяє їм ділитися різними нормами, якими б вони не були, вважається дуже небезпечною. Саме тому світові уряди критикують цифрові платформи за те, що вони недостатньо займаються запобіганням поширенню екстремізму, тероризму та нав'язуванням антидемократичних ідеологій.

Відсутність знань про використання цифрових технологій, Інтернету та соціальних мереж може призвести до багатьох наслідків, конфліктів, навіть до звільнення з посад. Користувачі цифрової дипломатії повинні бути дуже уважними до того, що вони публікують, особливо в соціальних мережах, оскільки одне слово, твіт, коментар, лайк або зображення можуть мати багато негативних наслідків. Цифрові медіа дають змогу людям висловлювати свої думки в Інтернеті та соціальних мережах, але, на жаль, рівень культури спілкування не завжди є дуже високим.

Ще одним ризиком цифрової дипломатії є культура анонімності, оскільки будь-хто може видавати себе за кимось і завдати шкоди певним особам, що може призвести до складних криз у результаті публікації суперечливої та неправдивої інформації. Хакерство є основним ризиком цифрової дипломатії, оскільки багато лідерів стали її жертвами, що в багатьох випадках навіть загрожує їхній кар'єрі. Дипломатичні суперники, державні та недержавні суб'єкти, за допомогою кібератак мають намір видобути інформацію, яка служить їм для досягнення поставлених цілей. Технологічний прогрес триватиме, а процес оцифровки просуватиметься ще більше.

Цифрову дипломатію, як продукт «м'якої сили» XXI ст., слід поєднувати з розумною силою, що означає максимальне використання переваг цифровізації та розширення можливостей політики захисту від різноманітних загроз, що виникають із-за ІКТ, Інтернету та соціальних мереж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко П. П. Сарапін Г. А. Роль інформаційного забезпечення дипломатичної діяльності в умовах глобалізаційних процесів сучасності. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2021. Вип. 7. С. 8-23. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/download/233210/231998/533560>
2. Атягіна А. П. Твіттер як нова дискурсивна практика. Луцьк: Наукові вісті, 2014. 21 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/twitter-kak-novaya-diskursivnaya-praktika-v-seti-internet>
3. Баженова Е. Иванова И. Блог как интернет-жанр. Вестник Пермского университета. Филология. 2012. № 4 (20). С. 125-131. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/323753989_GENRE_FEATURES_OF_BLOGS_AS_ELECTRONIC_MEANS_OF_MASS_COMMUNICATION
4. Булега К. І., Чарських І. Ю. Цифрова дипломатія як елемент зовнішньополітичної діяльності держав. П: Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 12 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5447/5474>
5. Вербицька В. В. Аналіз термінологічного поля віртуальної дипломатії. Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 92. С. 297-301. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=gileya_2015_92_73

6. Вербицька В. В. Віртуальна дипломатія: аналіз структури цільових аудиторій. Грани. 2016. №4. С. 143-148. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
7. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. 56 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Vysotskyi_Oleksandr/Publichna_dyplomatiia_kon_spekt_lektsii_Chastyna_I/
8. Вовк Р. Мальський М. Цифрова дипломатія як інструмент реалізації зовнішньополітичної стратегії держави. Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 16 квітня 2021 р. С. 23-27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Conference-proceedings-04-2021.pdf>
9. Дубов Д. В. Блоги як новітні форми соціально-політичних комунікацій: міжнародний досвід і українські перспективи. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2008. Вип. 80 (ч. I). С. 147-150.
10. Карпенко О. В. Рибченко А. С. Формування соціально-інституційного конструкту цифрової дипломатії. Вісник НАДУ. Серія «Державне управління». 2020. № 2 (97). С. 5-9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ek.kubg.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_17/cgiirbis_64.exe?
11. Кононенко. Ю. Твітер-дипломатія, як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України?. [електронний ресурс]. – режим доступу: http://iwp.org.ua/img/policy_brif_1_01_23_ok.pdf.
12. Літра Л., Кононенко Ю. Твіттер–дипломатія. Як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iwp.org.ua/img/policy_brif_1_01_23_ok.pdf
13. Ліченко А. Соціальні мережі Facebook і Twitter як інструмент медіа дипломатії. Актуальні проблеми соціальних комунікацій

14. Мірошніченко Т., Федорова Г. Цифрова дипломатія як сучасний комунікаційний інструмент міжнародних відносин. Грані. 2021. Том 24. №11. С. 58-65. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/download/1730/1701>
15. Мудренко Наталія Володимирівна. Цифрові інструменти координації діяльності органів державної влади у сфері зовнішніх зносин. УДК: 004:351.88.07
16. Окладна М. Г. Стеценко В. Ю. Роль цифрової дипломатії в сучасній зовнішній політиці держави. Право та інноваційне суспільство. 2020. №2 (15). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Okladna_Stetsenko15.pdf
17. Основи eDiplomacy. Перетворювальні цілі електронної дипломатії [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://e-gov.by/themes/best-practices/osnovy-ediplomacychast-1>.
18. Оцвера А. «Твіттер-дипломатія» як інструмент зовнішньої політики. Травневі студії. 2019. Вип. 4. С. 181-184. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iwp.org.ua/img/policy_brif_1_01_23_ok.pdf
19. Пригорницька О. Фейкова інформація в соціальних медіа: виявлення, оцінка, протидія. Наукові праці Національної бібліотеки України ім. в. І. Вернадського. 2017. Вип. 48. С. 311-321. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=npnbuimviv_2017_48_34
20. Прокопенко І. В. Цифрова дипломатія як приклад інновацій у соціальній комунікації. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Полтава, 2015. С. 418-422.
21. Серета К. В., Габро І. В. Соціальні мережі як ефективний інструмент здійснення цифрової дипломатії. Молодий вчений. 2018. №4. С. 604-608.

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=molv_2018_4%282%29_61
22. Смирнов А. Сучасні інформаційні технології в міжнародних відносинах: монографія. Х.: Вісник НАДУ, 2017. 334 с.
23. Степанов В. Ю. Бричук К. Г. Цифрова дипломатія як інструмент масової комунікації в публічному управлінні. Вісник НАДУ. Серія «Державне управління». 2020. №3 (98). С. 5-10. Тихоненко І. В. Цифрова дипломатія як інструмент зовнішньої політики США у XXI ст. Політичне життя. 2019. №1. С. 85-90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/347959427_Cifrova_diplomatia_ak_instrument_masovoi_komunikacii_v_publicnomu_upravlinni
24. Степанов В. Ю. Цифрова дипломатія в інформаційному просторі. Вісник НАДУ. Серія «Державне управління». 2020. №2 (97). С. 10-14.
25. Тихоненко І. В. Цифрова дипломатія як інструмент зовнішньої політики США у XXI ст. Політичне життя. 2019. №1. С. 85-90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/332195903_Cifrova_diplomatia_ak_instrument_zovnisnoi_politiki_SSA_u_NHI_stolitti
26. Турчин Я. Інституційні правові основи е-дипломатії США. Інформація, комунікація, суспільство. 2016. С. 172-173. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/33361>
27. Харечко І. Twitter-дипломатія: зарубіжний досвід для України. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2015. Вип. 7. С. 291-297. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=molv_2018_4%282%29_61

[21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2 S21P03=FILA=&2 S21STR=Vlu fps 2015 7 34](https://pureportal.spbu.ru/publications/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D1%8B-web-20-%D0%B2-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B9-%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B8-%D1%81%D1%88%D0%B0)

28. Цветкова Н. А. Программы Web 2.0. в публичной дипломатии США. США и Канада: экономика, политика, культура. 2011. №3. С. 109-122. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pureportal.spbu.ru/publications/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D1%8B-web-20-%D0%B2-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B9-%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B8-%D1%81%D1%88%D0%B0>
29. Шевель, І. П. (2020). Дипломатія під час пандемії Covid-19: її роль та наслідки у сфері дипломатії та міжнародних відносин. Київський національний університет культури і мистецтв: Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, (6), 82-89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.6.2020.218775>
30. Adesina, Olubukola S. “Foreign policy in an era of digital diplomacy,” Cogent Social Sciences. 2017.
31. Belbey, Joanna. How The State Department Uses Social Media To Help U.S. Citizens Traveling Overseas. Forbes.com. January 6, 2018.
32. Bjola, Corneliu and Marcus Holmes. Digital Diplomacy: Theory and Practice.
33. Brian Hocking, Jan Melissen, Diplomacy in the Digital Age, July 2015
34. Carl Miller, ‘Inside the British Army’s secret information warfare machine’, Wired, 14 Nov. 2018,
35. Cathy Sun. Social Media and The New Age of Diplomacy. January 31, 2020
36. Christopher Walker and Jessica Ludwig, "The Meaning of Sharp Power", Foreign Affairs, November 26, 2017
37. Corneliu Bjola and James Pamment, ‘Digital containment: revisiting containment strategy in the digital age’, Global Affairs 2: 2, 2016, pp. 131

- [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<https://doi.org/10.1080/23340460.2016.1182244>
38. Costigan, Sean S. and Jake Perry. *Cyberspaces and Global Affairs*. 408 p. January 16, 2012
39. Craig Hayden, ‘Social media at state: power, practice, and conceptual limits for US public diplomacy’, *Global Media Journal* 11: 21, 2012
40. David Haigh on the Meaning of Nation Brand Value and Soft Power, *TPBO The Place Brand Observer*, March 24, 2021
41. Faye, M. (2000). Developing national information and communication infrastructure (NICI) policies and plans in Africa. Paper presented at the Nigeria NICI Workshop, Abuja, Nigeria, 28–30 March.
42. Hanson, F., *Baked in and Wired: eDiplomacy@State*, Foreign Policy Paper Series no 30, Washington D.C., Brookings Institution, 25 October 2012
43. Hocking, Brian and Jan Melissen. *Diplomacy in the Digital Age*. July 2015
44. Holmes, M. (2015) «Digital diplomacy and international change management» in C. Bjola (Ed.), *Digital diplomacy: theory and practice*, Routledge, London-New York, pp. 13–32
45. Jess Gosling. *Maximising Soft Power: the Role of Digital Diplomacy in Building Trust with Nation-branding*. *Global Affairs Review*, No. 2, Vol. 1 Spring/Summer 2021.
46. John Dubber, “How Soft Power Can Help Meet International Challenges,” *British Council*, accessed May 2, 2021.
47. John G. Ikenberry and Joseph S. Nye, “Soft Power: The Means to Success in World Politics,” *Foreign Affairs* 83, no. 3 (2004)
48. Kai-Fu Lee, *AI Superpowers: China, Silicon Valley, and the New World Order* (Houghton Miller Harcourt, 2018)
49. L. Permyakova, *Digital diplomacy: directions, risks and tools* (2012)

50. LIDIJA KOS-STANIŠIĆ, VIKTORIJA CAR. The Use of Soft Power in Digital Public Diplomacy: the Cases of Brazil and India in the EU. Preliminary communication. Received: 9 January 2021
51. Lina Khatib, William Dutton and Michael Thelwall, 'Public diplomacy 2.0: a case study of the US digital outreach team', *Middle East Journal* 66: 3, 2012, pp. 453–72; [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/MEJ_article.pdf
52. Loerincik, Yves. "Environmental Impacts and Benefits of Information and Communication Technology Infrastructure and Services, Using Process and Input-Output Life Cycle Assessment." 2006
53. Lovez, Kamen and Art Murray. 2013. "The digital diplomacy potential." *KMWorld* 22(6).
54. Manor, Ilan. "WikiLeaks Revisted." *Digital Diplomacy Blog*. 2015
55. Matthias Lüfkens, *Twiplomacy Study 2018*, 10 July 2018
56. Maura Conway, Moign Khawaja, Suraj Lakhani, Jeremy Reffin, Andrew Robertson and David Weir, 'Disrupting Daesh: measuring takedown of online terrorist material and its impacts', *Studies in Conflict & Terrorism* 42: 1–2, 2019, pp. 141–60. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2018.1513984>
57. Olubukola S. Adesina. Foreign policy in an era of digital diplomacy. *Cogent Social Sciences*. 2017. Vol. 3. Issue [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/23311886.2017.1297175?needAccess=true>
58. Permyakova L. Digital diplomacy: directions, risks and tools. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/digital-diplomacy-areas-of-work-risks-and-tools/>
59. Rashica V. The benefits and risks of digital diplomacy. *South East European University Review*. 2018. Vol. 13(1). P. 75-89. [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

- https://www.researchgate.net/publication/330572468_The_Benefits_and_Risks_of_Digital_Diplomacy
60. Ross, Alec. 2011 "Digital Diplomacy and US Foreign Policy." *The Hague Journal of Diplomacy* (6): 451-455 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://brill.com/view/journals/hjd/6/3-4/article-p451_14.xml?language=en
61. Schwarzenbach, B. (2015). *Twitter and diplomacy: How social media revolutionizes interaction with foreign policy.*
62. Sharma A. Sisodia V. *Digital diplomacy and the global pandemic. Media Asia.* 2021. Vol. 49. No 1
63. Strauß, Nadine, Sanne Kruijkemeier, Heleen van der Meulen, and Guda van Noort. 2015. "Digital diplomacy in GCC countries: Strategic communication of Western embassies on Twitter," *Government Information Quarterly* 32, 369-379. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://pure.uva.nl/ws/files/710738/168267_486306.pdf
64. The US State Department created its account in 2007, UK Foreign and Commonwealth Office and Brazil MFA in 2009, Swedish and Indian MFAs in 2010.
65. UN. High-Level Panel on Digital Cooperation. *The age of digital interdependence: report of the UN Secretary-General's High-Level Panel on Digital Cooperation.* UN, [June 2019]
66. US State Department, The Global Engagement Center, <https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretaryfor-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/>.
67. Van Langenhove, L. 'The transformation of multilateralism: mode 1.0 to mode 2.0', *Global Policy* 1(3) October 2010.
68. Verrekia Bridget. *Digital Diplomacy and Its Effect on International Relations.* Independent study project (ISP) collection. 2017. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://digitalcollections.sit.edu/isp_collection/2596

ДОДАТОК А
Відгук на дипломну роботу
студентки Ніколенко Маргарити Вадимівни
«Цифрова дипломатія та її роль у міжнародних відносинах XXI ст.»

Кваліфікаційна робота Маргарити Вадимівни присвячена новим практикам і методам в дипломатії, які виникають завдяки поширенню цифрових технологій та соціальних мереж. Такі нові поняття як «цифрова дипломатія», «Web 2.0 дипломатія», «Твіттер-дипломатія» або «Фейсбук-дипломатія» сьогодні активно використовують не лише у журналістській публіцистиці, наукових статтях, а й в інструкціях і мові дипломатів. Інструменти електронної дипломатії в останні роки все більше використовуються у діяльності зовнішньополітичних відомства для широкого спектру завдань – збору інформації, консульської підтримки, швидкої реакції у надзвичайних ситуаціях і загрозах, он-лайн комунікації з посольствами інших країн та цільовими аудиторіями у країні перебування. Як слушно зауважує студентка «одним з найпривабливіших аспектів цифрової дипломатії є її здатність сприяти двосторонньому спілкуванню. Соціальні мережі дозволяють дипломатам і політикам спілкуватися не лише між собою, а й з громадськістю інших країн, доносячи прямо свою позицію, що раніше було неможливим» (с. 16). Саме тому вивчення потенціалу, механізмів та інструментів цифрової дипломатії, її переваг і недоліків має велике значення як для наукового осмислення нової практики, так і для її поліпшення у практичній площині.

Студентка комплексно підійшла до побудови структури своєї роботи, що дозволило успішно вирішити поставлені мету та завдання. Розділи роботи мають якісне змістовне наповнення, логічно пов'язані і взаємодоповнюють один одного, що свідчить про цілісність роботи. Кваліфікаційна робота Маргарити Вадимівни є стилістично витриманою і оформлена у відповідності до вимог до такого типу робіт.

Особливістю роботи Ніколенко М. В. є перелік використаної літератури, де понад половину джерел (55%) становлять англomовні публікації, що однозначно сприяє кращому розкриттю тематики роботи.

Серед недоліків роботи слід відзначити декілька моментів. Так у другому розділі роботи, де студентка, розкриває механізми та інструменти цифрової дипломатії, ці поняття недостатньо розмежовуються. Було б доцільним у роботі чітко окреслити їх взаємозв'язок і співвідношення. Також хотілось б побачити висвітлення не лише зарубіжного досвіду використання інструментів цифрової дипломатії, а й вітчизняного. Очевидно, що українське МЗС та посольства також переймають передові практики дипломатичної активності. Цього у роботі немає.

Проте ці зауваження не впливають на загальне позитивне враження від кваліфікаційної роботи Ніколенко Маргарити Вадимівни. Можна констатувати, що представлена робота є самостійним студентським дослідженням, яке має завершений характер. Студентка продемонструвала вміння формулювати мету та завдання роботи, обирати адекватні методи та репрезентативне коло джерел для роботи, робити об'єктивні висновки. Робота відповідає усім вимогам, що пред'являються до дипломних робіт за ОКР «бакалавр» і може бути рекомендована до захисту з оцінкою 93 бали.

Керівник,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту

В.О. Пашков